

TARBIYA FANINI O‘QITISHDA LOYIHAGA ASOSLANGAN TA’LIM: ILMIY-METODIK ASOSLAR

Tleumuratova Nurjamal Maxsetovna

Qoraqalpog‘iston Respublikasi

Pedagogik mahorat markazi, o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarbiya fanini o‘qitishda loyihaga asoslangan ta’lim texnologiyasining nazariy va metodik asoslari tahlil qilingan. Loyihaviy yondashuvning mazmuni, afzalliklari hamda uni dars jarayonida qo‘llash bosqichlari yoritilgan. Shuningdek, ushbu texnologiya orqali o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va axloqiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: tarbiya fani, loyihaga asoslangan ta’lim, pedagogik texnologiya, kompetensiya, ijtimoiy faollik, metodika.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и методические основы проектно-ориентированного обучения в преподавании предмета Воспитание. Раскрываются сущность, преимущества и этапы организации проектной деятельности. Обосновывается значение данной технологии в развитии самостоятельного мышления, социальной активности и нравственных компетенций учащихся.

Ключевые слова: воспитание, проектное обучение, педагогическая технология, компетенции, социальная активность, методика.

Annotation: This article analyzes the theoretical and methodological foundations of project-based learning in teaching the subject of “Upbringing”. The essence, advantages, and implementation stages of project-based learning are described. The study also highlights the role of this approach in developing students’ independent thinking, social activity, and moral competencies.

Keywords: upbringing, project-based learning, pedagogical technology, competence, social activity, methodology.

Zamonaviy ta'lim tizimi tubdan yangilanayotgan hozirgi davrda o'quvchilarning faqat bilim olishlari emas, balki ularni hayotga tayyorlash, mustaqil fikrlashga o'rgatish, ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirish ustuvor vazifaga aylanmoqda. Ayniqsa, "Tarbiya" fani bu borada muhim o'rin tutadi, chunki ushbu fan o'quvchilarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni, milliy qadriyatlarni, ijtimoiy mas'uliyatni va ongli hayotiy pozitsiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

An'anaviy o'qitish metodlari ko'pincha o'quvchini passiv tinglovchi sifatida qoldiradi. Natijada bilimlar yuzaki o'zlashtiriladi va amaliyotda qo'llash darajasi past bo'ladi. Shu sababli bugungi kunda innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan loyihaga asoslangan ta'lim (Project-Based Learning – PBL) keng joriy etilmoqda.[1;39]

Loyihaga asoslangan ta'lim – bu o'quvchilarning muayyan muammoni hal qilishga qaratilgan faoliyati orqali bilim va ko'nikmalarni egallashiga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasidir. Ushbu maqolada tarbiya fanini o'qitishda loyihaga asoslangan ta'limning nazariy asoslari, metodik imkoniyatlari, pedagogik ahamiyati va samaradorligi keng yoritiladi.

Loyihaga asoslangan ta'lim g'oyasi XX asr boshlarida amerikalik pedagog J. Dyui va uning izdoshlari tomonidan ilgari surilgan pragmatik ta'lim konsepsiyasiga borib taqaladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, bilimlar amaliy faoliyat jarayonida o'zlashtirilganda samaraliroq bo'ladi.

Zamonaviy pedagogikada PBL konstruktivizm nazariyasiga asoslanadi. Bu nazariyaga ko'ra, o'quvchi bilimni tayyor holda qabul qilmaydi, balki uni mustaqil ravishda quradi, tahlil qiladi va o'z tajribasi asosida shakllantiradi.

Tarbiya fanida bu yondashuv ayniqsa muhim, chunki axloqiy tushunchalar, qadriyatlar va ijtimoiy me'yorlar faqatgina nazariy tushuntirish orqali emas, balki amaliy faoliyat orqali chuqur anglanadi.

Tarbiya fanining mazmuni shaxsni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, unda quyidagi yo'nalishlar asosiy o'rin egallaydi:

- ma'naviy-axloqiy tarbiya;
- fuqarolik tarbiyasi;

- vatanparvarlik;
- ijtimoiy faollik;
- madaniy va ekologik tarbiya. [2;48]

Loyihaga asoslangan ta'lim ushbu yo'nalishlarning barchasi bilan uzviy bog'liqdir. Chunki loyiha faoliyati jarayonida o'quvchilar real hayotdagi muammolarni tahlil qiladi, o'z munosabatini bildiradi va amaliy harakatlar orqali yechim izlaydi.

Masalan, "Ekologik madaniyat" mavzusida loyiha tashkil etilganda o'quvchilar nafaqat ekologiya haqida bilim oladi, balki o'z hududidagi muammolarni aniqlab, ularni bartaraf etishga qaratilgan tashabbuslar bilan chiqadi.

Loyihaga asoslangan ta'lim quyidagi metodik xususiyatlari bilan ajralib turadi:

Birinchi, ushbu yondashuv muammoga yo'naltirilgan bo'lib, o'quvchilarni fikrlashga undaydi. O'qituvchi tayyor bilim bermaydi, balki muammo yaratadi va o'quvchini izlanishga yo'naltiradi.

Ikkinchi, o'quvchilarning mustaqil faoliyati ustuvor hisoblanadi. Ular ma'lumot izlaydi, tahlil qiladi va xulosalar chiqaradi.

Uchinchi, guruhda ishlash muhim o'rin tutadi. Bu esa kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

To'rtinchi, natijaga yo'naltirilganlik mavjud. Har bir loyiha yakunida aniq mahsulot yaratiladi.

Beshinchi, refleksiya jarayoni orqali o'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qiladi va xatolarini anglaydi.

Tarbiya fanida loyihaga asoslangan ta'limni tashkil etish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Dastlabki bosqichda muammo aniqlanadi. Bu bosqichda o'qituvchi o'quvchilarda qiziqish uyg'otishi lozim. Muammo o'quvchilar uchun dolzarb va tushunarli bo'lishi kerak.

Keyingi bosqichda rejalashtirish amalga oshiriladi. O'quvchilar loyiha maqsadini belgilaydi, vazifalarni taqsimlaydi va ish rejasini tuzadi.

Uchinchi bosqich tadqiqot bosqichi bo'lib, bunda o'quvchilar turli manbalardan ma'lumot to'playdi, kuzatishlar olib boradi, suhbatlar tashkil etadi.

To'rtinchi bosqichda olingan ma'lumotlar tahlil qilinadi va yechimlar ishlab chiqiladi.

Beshinchi bosqichda loyiha natijalari taqdim etiladi. Bu jarayon o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

So'nggi bosqichda baholash va refleksiya amalga oshiriladi. O'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qiladi va xulosalar chiqaradi.

Loyihaga asoslangan ta'lim tarbiya fanining maqsadlariga to'liq mos keladi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilarda quyidagi sifatlar rivojlanadi:

- mustaqil fikrlash;
- muammoni hal qilish;
- ijtimoiy mas'uliyat;
- hamkorlikda ishlash;
- liderlik ko'nikmalari. [3;56]

Bundan tashqari, o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etishga, boshqalar fikrini hurmat qilishga va turli nuqtai nazarlarni tahlil qilishga o'rganadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, loyihaga asoslangan ta'lim o'quvchilarning bilimlarni chuqur o'zlashtirishiga yordam beradi. Chunki bu jarayonda o'quvchi faol ishtirok etadi va bilimlarni amaliyotda qo'llaydi.

Tarbiya fanida esa bu yondashuv yanada samarali bo'lib, o'quvchilarning axloqiy qarashlarini shakllantirishga, ijtimoiy ongini rivojlantirishga va faol hayotiy pozitsiyani egallashiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, tarbiya fanini o'qitishda loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasini qo'llash zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob beradi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shu boisdan, tarbiya fanini o'qitishda loyihaviy yondashuvni keng joriy etish, metodik jihatdan boyitish va amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dewey, J. *Experience and Education*. New York: Macmillan, 1938. – 96 p.
2. Yo‘ldoshev, J. G‘. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: O‘qituvchi, 2014. – 240 b.
3. Ishmuhamedov, R., Abduqodirov, A. *Ta’limda innovatsion texnologiyalar*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 256 b.